

Bioforsk Rapport

Bioforsk Report

Vol. 8 Nr. 124 2013

Skjøtselsplan for kystlynghei

Svinøya, Lurøy kommune, Nordland

Maja Sjöskog Kvalvik

Bioforsk Nord, Tjøtta

Forsidebilde er tatt i det nordligste av de fire delområdene som er presentert i denne rapport. Foto: Maja S. Kvalvik.

Hovedkontor/Head office

Frederik A. Dahls vei 20
N-1432 Ås
Tel.: (+47) 40 60 41 00
post@bioforsk.no

Bioforsk Nord

Tjøtta
8860 Tjøtta
Tel.: (+47) 40 60 41 00
tjotta@bioforsk.no

<i>Tittel/Title:</i> Skjøtselsplan for kystlynghei - Svinøya, Lurøy kommune, Nordland
<i>Forfatter(e)/Author(s):</i> Maja Sjöskog Kvalvik

<i>Dato/Date:</i> Dato	<i>Tilgjengelighet/Availability:</i> Åpen	<i>Prosjekt nr./Project No.:</i> 420250	<i>Saksnr./Archive No.:</i> 2013/409
<i>Rapport nr./Report No.:</i> 8 (124) 2013	<i>ISBN-nr./ISBN-no:</i> 978-82-17-01144-6	<i>Antall sider/Number of pages:</i> 14	<i>Antall vedlegg/Number of appendices:</i> 4

<i>Oppdragsgiver/Employer:</i> Fylkesmannen i Nordland v/miljøvernavdelinga	<i>Kontaktperson/Contact person:</i> Ingvild Gabrielsen
--	--

<i>Stikkord/Keywords:</i> Kystlynghei, Svinøya, Lurøy, skjøtsel, helårsbeite, gammelnorsk sau	<i>Fagområde/Field of work:</i> Arktisk landbruk og utmark
--	---

<i>Sammendrag:</i> Denne skjøtselsplanen presenterer kystlynghei på Svinøya på oppdrag fra grunneier og Fylkesmannen i Nordland. Skjøtselsplanen baserer seg på kartlegging av vegetasjon knyttet til kystlyngheiene. Planen anbefaler tiltak for restaurering og skjøtsel av kystlyngheiene på Svinøya i form av fortsatt helårs sauebeite, rydding samt sviing.
--

<i>Fylke/County:</i>	Nordland
<i>Kommune/Municipality:</i>	Lurøy
<i>Sted/Lokalitet:</i>	Svinøya

Godkjent / Approved

Prosjektleder / Project leader

Håkon Sund, avdelingsleder

Maja S. Kvalvik, forsker

Forord

Denne rapporten beskriver skjøtelsplan i samsvar med Faggrunnlag for kystlynghei (Direktoratet for naturforvaltning 2012). Arbeidet er utført på oppdrag fra grunneier Trond Ingvar Tønder og Fylkesmannen i Nordland.

Skjøtelsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av kystlynghei på Svinøya, Lurøy kommune i Nordland. Generell del (A) er hentet ut fra faggrunnlag for kystlynghei, som angir en mal og retningslinjer for kystlyngheier i Norge generelt, og er således ikke forfattet av undertegnede for denne plan. Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007), og faktaark for kystlynghei utformet av John Bjarne Jordal (Jordal 2012). På Svinøya finnes områder der lyngsviing er anbefalt. Disse arealer er beskrevet i skjøtelsplanen og skal ses sammen med retningslinjer for sviing som er vedlagt.

Takk til grunneier og Fylkesmannen i Nordland for godt samarbeid og for verdifull informasjon og tilbakemeldinger i forbindelse med utarbeiding av skjøtelsplanen.

Tjøtta, 13.11.2013

Maja S. Kvalvik
Bioforsk Nord Tjøtta

Innhold

Innhold.....	2
A. Generell del - kystlynghei	3
Ulike utforminger av kystlynghei.....	3
Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle kystlyngheier	4
B. Spesiell del: Svinøya	7
Søkbare egenskaper.....	7
Områdebeskrivelse	8
Skjøtselsplan	10
Kilder	13
Vedlegg	14
VEDLEGG 1 - Ortofoto / kart	
VEDLEGG 2 - Bilder	
VEDLEGG 3 - Artsliste	
VEDLEGG 4 - Sviing som skjøtselsmetode, inkl. retningslinjer for sviing	

A. Generell del - kystlynghei

Kystlynghei er en flere tusen år gammel naturtype som er dominert av røsslyng. Den ble skapt i de ytterste, oseaniske strøkene langs Norges kyst der klimaet er så mildt at småfe kan gå ute hele året eller det meste av året. Om sommeren beitet også storfe i lyngheia og lyng ble slått til vinterfôr. For å skape godt beitegrunnlag ble lyngheiene brent slik at det oppsto en mosaikk av gras- og urtevegetasjon (på nysvidde arealer) og lyngvegetasjon. Røsslyng er en eviggrønn dvergbusk som beites hele året, men er viktigst som fôrplante om seinhøsten og vinteren. Grasvegetasjonen er først og fremst vår- og sommerbeite, men særlig starr kan også spille en viktig rolle vinterstid. Selv om det er mange trekk i driftsmåten som er relativt ensartet, varierer både bruken og utformingen av kystlyngheia fra sør til nord og fra øst til vest.

Kystlyngheiene har spilt en viktig rolle i ressursutnyttelsen langs kysten og utgjorde tidligere ca. 2 % av landarealet i Norge. De strakk seg fra Lofoten til Kristiansand (eller muligens Grimstad). Også på noen få øyer i ytre Oslofjorden finnes det noe lynghei, bl.a. på Hvaler i Østfold. Lyngheidriften har gått sterkt tilbake i løpet av 1900-tallet. Når driften reduseres eller opphører, gror lyngheiene igjen. Også skogplantning, gjødsling, oppdyrking, nedbygging og nitrogennedfall utgjør trusler mot gjenværende arealer, og kystlynghei er nå en sterkt truet naturtype (Artsdatabanken 2011). Tradisjonell drift med helårsbeiting og lyngsviing er en forutsetning for opprettholdelse av kystlynghei.

Kystlyngheiene er egentlig ikke bare en naturtype, men en landskapstype som utgjøres av åpne arealer med en blanding av heivegetasjon, myr, havstrand, eng og knauser. Det norske kystlyngheilandskapet utgjør en del av et større lyngheilandskap som finnes langs atlantehavskysten helt ned til Portugal. Også i resten av det europeiske kystlyngheimrådet er lyngheia på sterk tilbakegang. Norge har verdens nordligst kystlyngheier og dermed et spesielt forvaltningsansvar for dem. Brann, beite og økologisk variasjon (fuktighet, pH) gir til sammen et stort mangfold av økologiske nisjer i lyngheisystemet, som igjen gir rom for en rekke arter og økotypers spesielt tilpasset bestemte deler av lyngheisyklusen. Selv om lynghei generelt regnes som et relativt sett artsfattig økosystem, er det totale biologiske mangfoldet knyttet til hele lyngheisyklusen betydelig. Som i de fleste andre semi-naturlige økosystemer øker også artsmangfoldet med kalkinnholdet i jorda (pH), spesielt de skjøtselsavhengige artene.

Ulike utforminger av kystlynghei

Kunnskapen om variasjonen i kystlyngheivegetasjonen er under utvikling. Det nyeste systemet for beskrivelse av variasjonen i norsk natur, Naturtyper i Norge (NiN), deler på grunnlag av vannmetning og kalkinnhold inn kystlynghei i seks grunntyper: kalkkysthei, intermedier kysthei og kalkfattig kysthei (dvs. tørrheier) samt kalkfuktkysthei, intermedier fuktkysthei og kalkfattig kystfukthei (dvs. fuktheier). (www.naturtyper.artsdatabanken.no)

I tillegg til røsslyng er bl.a. blåbær, tyttebær, krekling, smyle, kornstarr, tepperot og skrubbær vanlige arter i norske kystlyngheier. Fukthei skiller seg fra tørrhei ved et framtrædende innslag av fuktkrevende arter og myrarter som klokkelyng, blokkebær, rome og bjønnskjegg. Nybrent kystlynghei med lyng i pionerfasen inneholder en del urter og gras, mens gammel lynghei (30-50 år) ofte er meget artsfattig og har et velutviklet mosedekke.

I det følgende gis det en kort beskrivelse av karakteristiske trekk for kystlynghei i sør, vest og nord. For å ivareta det biologiske mangfoldet er det viktig å ivareta lyngheier som representerer variasjonen langs hele kysten i tillegg til variasjonen i fuktighet og kalkinnhold.

Det meste av kystlyngheiene i sør er relativt tørr kystlynghei, fukthei er sjeldnere. I de sørlige heiene forekommer klokkesøte langs kysten fra Lindesnes til Stavanger. I sørhellende lyngheier på litt

næringsrik grunn kan man finne en del andre urter som blodstorkenebb, fagerperikum, kystmaure og firtann. På Lista og Jæren finnes det fortsatt en meget spesiell lyngheitype: lynghei som er et suksesjonstrinn mellom marehalmdyne og skog. De domineres av røsslyng, krekling, krypvier, marehalm og sandstarr.

Kystlyngheiene i vest dvs. fra Rogaland til Møre og Romsdal, har størst utstrekning i vest-øst-retning og for hundre år siden gikk lyngheia her langt inn i fjordene. I dag dominerer imidlertid lyngheia først og fremst de ytterste øyene og de ytre fjordstrøkene. Her finnes arter med høye krav til fuktighet og lang vekstsesong. Klokkelyng, som vokser i fuktigere områder enn røsslyng, er vanlig her, og purpurlyng (NT på Rødlista 2010), som er frostømfintlig, finnes i en smal stripe ytterst på kysten til Sunnmøre. En rekke arter med vestlig utbredelse i Norge har lyngheia her som sitt viktigste habitat, for eksempel vestlandsvikke, lyngøyentrøst, fagerperikum, heiblåfjær og kystmyrklegg. Artsmangfoldet synker fra vest mot øst på grunn av at de klart vestlige artene faller ut.

I nord dvs. fra Trøndelag til Nordland, dominerer fukthei på grunn av mye nedbør og lav temperatur. Torvdybden kan være flere desimeter og overgangen mot myr er glidende. Krekling blir et stadig vanligere innslag nordover og kan bli mer dominerende enn røsslyngen. Siden den har lavere beiteverdi kan det skape problemer i områder med vinterbeiting. Slåttestarr og torvull er også vanlig. Fra Sunnmøre og nordover minker innslaget av vestlige arter, mens innslaget av nordlige arter og fjellararter øker, som for eksempel dvergbjørk, rypebær og molte. Tørrhei kan forekomme i sørhellinger og på arealer med skrint jordsmonn. Her øker andelen av urter og gras som tepperot, engkvein og rødsvingel, og melbær er et karakteristisk innslag. Den norske kysten domineres av fattige bergarter, men nordover finnes det innslag av kalkrike bergarter som gir rik hei med innslag av kalkkrevende arter som flekkmure, blåstarr, reinrose, vill-lin, fjellfrøstjerne og orkideer. Også på skjellsand kan det utvikles slik rik hei.

Generelle råd ved skjøtsel og restaurering av verdifulle kystlyngheier

Skjøtsel

Kystlyngheiene er skapt ved rydding av skog, lyngsviing, beiting og lyngslått. De har utviklet seg gjennom gjensidig påvirkning mellom lynghei og beiting, først og fremst med gammelnorsk sau, men også med geit og sommerbeiting med storfe. Helårsbeite med gammelnorsk sau sees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjøtte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre sauser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsføring når forholdene tilsier det. Storfe som kviger, sinkyr (kyr i tørrperioden), ammekyr med kalv samt kastrater kan beite i kystlynghei om sommeren når det inngår strandeng eller andre arealer med gras- og halvgras i tilstrekkelig omfang i beiteområdet som helhet.

Lyngsviing er avgjørende både for opprettholdelse av ønsket artsinnhold i lyngheiene og det biologiske mangfoldet, og for sikring av godt og tilstrekkelig beitegrunnlag. Det er derfor viktig å planlegge lyngsviingen for flere år framover slik at man til enhver tid har den mosaikk av grasarealer og lyngarealer av forskjellig alder som er ønskelig. Det er best både for sauene og vegetasjonen om avsviingsområdene ikke er for store. Med store avsviingsområder minker det biologiske mangfoldet og sauene får vanskeligere for å finne godt fôr i tilstrekkelige mengder til enhver tid. For lammenes tilvekst er det spesielt viktig at det finnes lett tilgjengelige grasarealer fra våren og utover sommeren. Lyngsviingsarbeidet blir imidlertid mer arbeidskrevende når avsviingsarealene er små så det gjelder å finne en passe balanse.

I denne sammenheng er det viktig å kunne vurdere og bestemme hvor lang tid det skal gå mellom hver gang man svir av samme område, dvs. hvilken rotasjonsperiode lyngheivegetasjonen skal ha. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel ("moden"), dvs. vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy, brenner man på nytt. Hvor lang tid det tar varierer med

klima, lokale vokseforhold og beitetrykk, men man regner med 8-20 år. Siden utviklingen av røsslyngen kan variere så mye, er det viktig at man lager individuelle skjøtselsplaner som tar hensyn både til røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing.

Selve avsviingsarbeidet må også planlegges nøye med hensyn til hvor ilden skal starte og avsluttes. Myr- og vannkanter kan være naturlige avslutningslinjer, men det hender at man må lage branngater (5-6 m) for å sikre en god avslutning. Ved planleggingen av avsviingen må man også ta hensyn til fugl, kulturminner, landskapsestetikk og eventuelle erosjonsproblemer. Man må sørge for å ha brannsløkkingsutstyr tilgjengelig og man må varsle brannvesenet på forhånd. Naboer bør også varsles. Det er viktig å være mange nok for å sikre at man kan styre brannen. Brenning må bare gjennomføres under gunstige værforhold og når det er tele eller fuktig jord, dvs. i perioden fra sein høst til tidlig vår. Hvis man ikke selv har erfaring med lyngsviing, bør man skaffe profesjonell hjelp, i hvert fall første gangen.

Restaurering

I gammel lynghei, dvs. lynghei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lyngheia skal tas i bruk igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter bør imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig "tilskuddsfôr" for sauene. I gammel lynghei er det mer mose og lav i bunnsjiktet enn i lynghei som har vært i kontinuerlig drift. Det kan forårsake seinere regenerering av vegetasjonen etter sviing. I tillegg kan gammel lyng ha vanskeligere for å sette rotskudd, noe som også forsinker regenereringen. Selv om regenereringen i gammel røsslyng går seint etter første sviing, kan det gå fortere ved ny sviing. Det beste resultatet oppnås imidlertid i områder som ikke er for gjengrodde.

Beiting og dyrevelferd

Ved vurdering av områder med kystlynghei med omsyn til egnethet og kvalitet som beite, må forhold som vegetasjon, mengde og kvalitet av beiteplanter, tilgang på vann, mulighet for å søke ly/skygge m.m. vurderes. Tilgjengelighet med tanke på tilsyn skal også vurderes. Det stilles krav om at det er tilstrekkelig beitegrøde til at dyrenes behov for energi, protein og mineral dekkes både med hensyn til vedlikeholdsfôr og tilvekst, og at antall dyr i ulike deler av beitesesongen tilpasses beitegrunnet.

Gammelnorsk sau (ofte kalt villsau) er en hardfør, lett sau som er tilpasset utegangerdrift i store deler av året, eller hele året der og når det er vilkår for det. Krav til beitekvalitet er gjeldende ved hold av gammelnorsk sau og utegangerdrift. Driften skal være tuftet på et opplegg som sikrer god dyrevelferd. Driftsformen helårs utegangerdrift krever godkjenning fra Mattilsynet, og det forutsetter driftsopplegg og tilsyn som tar høyde for situasjoner med behov for tilleggsfôring og ly/enkelt dyrerom.

Ved kombinasjon av område med milde vintre, tilstrekkelig areal og velkjøttet beite med kystlynghei greier gimrer og voksne sauer av gammelnorsk sau seg vanligvis tilfredsstillende gjennom vinteren. Om nødvendig må tilslipp av vær ordnes slik at lamming om våren ikke starter før beitegraset er kommet i vekst slik at sauene finner næringsrikt fôr til produksjon av melk. Kommer det tungt snøfall som blir liggende, og som gjør det vanskelig for sauene å få tak i tilstrekkelig fôr, må en straks sette inn tiltak med tilleggsfôring og om nødvendig hente dyrene i hus og/eller innhegning med ly for nødvendig oppfølging. Vinterbeite til utegangersau må ha tilstrekkelig med lynghei av god kvalitet. Unge skudd av røsslyng er viktigste vinterbeiteplanta, men tilgang på starr, gras som de finner innimellom m.m. er betydningsfullt for det samlede næringsopptaket om vinteren. Innholdet av protein i fôret er gjerne noe knapt. Gammelnorsk sau kan i noen grad tære litt på kroppsreserver gjennom vinteren, uten at dette er kritisk. Dyrene må da ha fått bygd opp kroppsreserver gjennom sommer, høst og førjulsvinter.

Tilveksten på lam og sauer av gammelnorsk sau ved helårs utegangerdrift i kystlynghei på Vestlandet og Sør-Trøndelag er undersøkt i et forskningsprosjekt. Tilveksten på lammene var høyere i flere av de

undersøkte lokalitetene i Trøndelag enn i Hordaland og Sogn og Fjordane. Det kan være flere grunner til dette, bl.a. har god tilgang på grasområder stor betydning for lammenes tilvekst, men også berggrunn og jordsmonn er faktorer som spiller inn. I noen av lokalitetene på Vestlandet ble det gjort undersøkelser der en så på tilveksten både hos lam og sauer i mer oppdelte perioder. Disse registreringene viste at det var liten tilvekst på lam fra sist i august til først i oktober, men at tilveksten på gimrer og sauer var tilfredsstillende og at disse bedret holdet utover høsten.

I Vestland fylkene Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal er situasjonen at en god del av villsaualammene fra kystlynghei ikke har nådd tilfredsstillende slaktevekt, kjøttsetting og fettinnhold ved tidspunktet for høstslakting. Disse lammene som ikke er slaktemodne må overvintres på en måte som sikrer tilstrekkelig fôrtilgang og god dyrevelferd. Små sauelam må ikke gå sammen med vær slik at de kan bli paret, da drektighet krever svært mye og setter individet tilbake i utvikling, og kan være i strid med kravet om godt dyrehold. Produksjonsmessig er det heller ikke noen god løsning at utegangersau lammer årsgamle, da en lett kan komme inn i en vond sirkel med seinere lamming og dermed små lam om høsten.

Vanlig norsk kvit sau og andre norske langhalet raser med regional utvikling og tilpassing (steigar, cheviot, ryggja), spælsau og eventuelt andre saueraser kan også beite i kystlynghei lenge utover høsten der det er vilkår for det, og i deler av vinteren når det blir kombinert med innefôring som sikrer dyra tilstrekkelig med energi og protein. Driftsmåten som kombinerer utegangerdrift og innefôring er lite brukt i dag sammenlignet med tidligere, men er fortsatt i bruk m.a. i området ved Lindesnes i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og enkelte steder videre nordover langs kysten.

Beiting med de langhala sauerasene eller spælsau i kystlynghei gjennom sommeren vil ofte gi mindre tilvekst på lamma enn annet utmarks- eller fjellbeite. Mengdeinnslaget av gras og urter er viktig, det gjelder å få en god start på tilveksten hos lamma fra våren av, og at tilveksten ikke stagnerer og blir for lav når en kommer utover sommeren og seinsommeren. Ved større innslag av strandeng i tilknytting til kystlynghei, kan beitet være tilfredsstillende som sommerbeite både til tyngre saueraser og stedvis til storfe (sinkyr, kviger, kastrater, ammekyr). Naturtypen strandeng er det generelt mer av på deler av Trøndelagskysten og særlig i Nordland (Helgelandskysten) enn hva som er tilfelle på Vestlandet.

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se:

Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker som finnes på Miljødirektoratets hjemmesider:

<http://www.miljodirektoratet.no/no/Publikasjoner/Publikasjoner-fra-DirNat/Annet/Skjotselsboka/>

Annen aktuell litteratur

Haaland, S. 2002. Fem tusen år med flammer; det europeiske lyngheilandskapet. Vigmostad & Bjørke.

Kaland, P.E. & Vandvik, V. 1998. Kystlynghei. S. 50-60 i: Framstad, E. & Lid, I.B. (red.) Jordbrukets kulturlandskap, Universitetsforlaget, Oslo.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.

Nilsen, L.S. (red.) 2009. Naturen. Populærvitenskapelig tidsskrift. 2009-2: 66-128. Spesialnummer om kystlynghei i Norge.

B. Spesiell del: Svinøya

Søkbare egenskaper

Navn på lokaliteten		Kommune		Områdenr.			
Svinøya		Lurøy		183410106			
ID i Naturbase		*Registrert i felt av:		Dato:			
-		Maja S. Kvalvik		17.7.2013			
Eventuelle tidligere registreringer og andre kilder (skriftlige og muntlige)				Skjøtselsavtale:			
-				Inngått år: - Utløper år: -			
Hovednaturtype:		% andel		Utforminger:		% andel	
Kystlynghei (D07) - 95 %				Kalkfattig kystfukthei (D0708) - 70 %			
Tilleggsnaturtyper:				Kalkfattig kysthei (D0707) - 23 %			
Naturbeitemark (D04) - 3 %				Intermediær kysthei (D0709) - 2 %			
				[Naturbeitemarkutforming ukjent]			
Verdi (A, B, C):			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.)				
B			bilder				
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)							
-							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	x	God		Slått		Torvtekt	
20 - 50 m		Svak	x	Beite	x	Brenning	
50-100 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell	
> 100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			
Fuktig lynghei (D0703/H3) Tørr lynghei (D0701/H1) Tørr gras-urterik hei (D0702/H2) Kulturbetinget engvegetasjon (D04/G) Fattig fastmattemyr (K3)							

Områdebeskrivelse

Innledning

Svinøya ble befart av Maja S. Kvalvik 17. juli 2013 i forbindelse med tilskuddsordningen for utvalgte naturtyper, og gjennom denne utarbeidelse av skjøtelsesplan for kystlyngheiskjøtsel på Svinøya. Beskrivelsen baserer seg på befaringa, samt muntlig beskrivelse og bilder tatt av Marit Dyrhaug i 2012. Ved befaring ble naturtyper kartlagt. Sammen med beitebruker Trond Ingvar Tønder ble det fokusert på drift, behov og kapasitet samt tilstandsvurdering i forhold til utarbeidelse av skjøtelsesplan. Behov og kapasitet for lyngbrenning ble også vurdert.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten ligger på Svinøya i Lurøy kommune, rett øst for Onøya og sør for Lurøya. Det er fast veiforbindelse mellom Lurøya og Svinøya. Svinøya er en kupert øy og delvis gjengrodd i tillegg til en god del plantefelt av sitka og buskfuru. Det finnes fortsatt enkelte åpne heiområder lengst sør, lengst nord og noe vest på øya, samt mindre områder på noen topper midt på øya. Fire delområder sør og nord på øya danner til sammen en lokalitet med samme beskrivelse. Delområdene i nord består av to separate områder vest for veien. Delområdene i sør består av Trøholmen i sørøst og et annet åpent, men skrinnere, område i sørvest. Trøholmen er kun undersøkt gjennom kikkert da det ikke var mulig å ta seg over ved befaring grunnet høyvann. Området i sørvest ble ikke befart i 2013, men baserer seg på muntlig beskrivelse og bilder tatt av Marit Dyrhaug i 2012. Avgrensingen i sørvest er derfor noe usikker, særlig mot nord, men er forsøkt trukket ved overgang mot skogsareal sett på flyfoto. Kystlyngheilokaliteten inngår i et større beiteareal på totalt 652 daa som strekker seg over hele Svinøya, inklusive noen småøyer i sør. Resterende deler av Svinøya er mer eller mindre gjengrodd i tillegg til innslag av fremmedarter. Øvrige områder på Svinøya vurderes ikke å ha kystlynghei av verdi per i dag. Berggrunnen på Svinøya består av kvartsitt og dels noe rikere med harde glimmerskifere og glimmergneiser. Området ligger i mellomboreal vegetasjonssone og klart oseanisk vegetasjonsseksjon.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Lokaliteten dekker totalt ca. 192 daa. Hovednaturtype er kystlynghei (D07), og utgjør ca. 95 prosent av totalarealet. Utformingene er *kalkfattig kystfukthei* (D0708), 70 prosent, *kalkfattig kysthei* (D0707), 23 prosent, samt *intermediær kysthei* (D0709), to prosent. Vegetasjonstyper er *fuktig lynghei* (D0703/H3), *tørr lynghei* (D0701/H1) og *tørr gras-urterik hei* (D0702/H2). Delområdet i sørvest består av over 50 prosent bart berg, og er noe rikere i sin utforming. Tilleggsnaturtype er tre prosent naturbeitemark (D04) som finnes midt på Trøholmen, men utforming er ukjent da det ikke var mulig å undersøke Trøholmen nærmere grunnet høyvann ved befaringstidspunkt. De øvrige to prosentandelene dekkes av *fattig fastmattemyr* (K3) i mosaikk med kystlyngheia.

Artsmangfold

Delområdene i nord samt Trøholmen i sør er dominert av røsslyng, stedvis i tykke lag. Noen steder dominerer røsslyng sammen med blokkebær og/eller krekling. Røsslyngtilstanden er generelt gammel, og vurdert hovedsakelig å være i moden fase (15-25 år), men også noe i degenererende fase (25-50 år). Andre vanlige arter er einer, molte, skrubbebær, tyttebær, blåbær, stormarimjelle, engfrytle og flekkmarihånd. I nord grenser delområdene opp mot tett sitkagranskog, som delvis sprer seg inn i de åpne heiområdene. På knausene i det nordligste delområdet finnes enkeltstående lauvtrær av bjørk og rogn. Trøholmen i sørøst er kun grovt undersøkt ved bruk av kikkert. Vegetasjonen vurderes her å være forholdsvis like de øvrige delområdene, i tillegg til at dette ser ut å være det mest åpne og best bevarte heiområdet i lokaliteten. Delområdet i sørvest er skrinnere enn de andre områdene og har ikke et like tett vegetasjonsdekke. Dette område er også noe rikere med innslag av kalkindikatorer. Resterende deler av beiteområdet på Svinøya er svært skrinne, mer eller mindre gjengrodd med lauvtrær, eller beplantet med sitkagran og buskfuru.

Bruk, tilstand og påvirkning

Lokaliteten er lett tilgjengelig med veiforbindelse, og har en svært lang beitehistorie. På slutten av 1800-tallet fantes det to husmannsplasser på Svinøya som senere ble sammenslått til en. Da stedet ble solgt i 1925 kunne gården fø fire-fem kuer, hest og noen sauer, samt slaktegris. Det ble også avlet korn og poteter til husbruk (Bush 1984). Fra 1924 til 1964 bodde besteforeldrene til dagens grunneier på øya, og hadde fire-fem kuer, 10-20 sauer og noen griser. Fra 1960-tallet frem til 1990 var Svinøya sporadisk leid ut til beite for både okser og sau. Dagens grunneier flyttet til øya i 1990, og startet samtidig med saubeite. På Svinøya helårsbeiter i dag 35-40 gammelnorsk sau. Dagens grunneier flyttet fra øya rundt 2006, og ved det tidspunktet var antallet i en periode oppe i 60-70 dyr. Antall dyr gjelder hele Svinøya og ikke bare innen den avgrensede lokaliteten. Sør på Svinøya finnes også et mindre inngjerdet slåttemarksområde på ca. fem mål som slås og hesjes og kun gjødsles med naturlig gjødsel. Grunneier rydder kontinuerlig i skogsområdene på øya, og planlegger å på sikt fjerne det meste av sitkagrantrærne.

Fremmede arter

I delområdene i nord vokser og sprer sitkagran seg inn fra kantene. Buskfuru vokser i buffersonene.

Kulturminner

Ikke i lokaliteten, men utenfor finnes et gammelt steingjerde og trolig også andre rester av gammel bosetting.

Skjøtsel og hensyn

Det beste for de biologiske verdiene er om området fortsatt beites året rundt med gammelnorsk sau. Det er også anbefalt å svi gammel lyng for å fornye røsslyngen og redusere krekling. Små sitkaplanter som har spredd seg inn i lokaliteten i nord må fjernes. Fjerning av sitkagran og buskfuru i kanten av lokaliteten er også å anbefale.

Del av helhetlig landskap

I lokaliteten finnes naturbeitemark i tillegg til kystlynghei. På Svinøya finnes også en mindre slåttemark som drives ekstensivt og gir tilskuddsfôr til dyrene.

Verdibegrunnelse

Lokaliteten er artsfattig og rødlistearter ble ikke påvist. På Svinøya har det imidlertid vært helårsbeite med gammelnorsk sau i lang tid, noe som er sjeldent i nordnorsk sammenheng. Røsslyngen er generelt nokså gammel, men har svært god dekningsgrad og relativt god tilstand i enkelte områder. Sitkagran sprer seg inn i lokaliteten, noe som kan true de biologiske verdiene hvis de små sitkaplantene ikke fjernes. Lokaliteten er vurdert til verdi B, viktig, grunnet sin størrelse, tilstand og forekomst av røsslyng, samt at lokaliteten er og har vært skjøttet i lang tid med utegangersau. Lokaliteten er av middels verdi når det kommer til størrelse, men fjerning av skogsarealer utenfor lokaliteten kan på sikt gi en mulighet for å øke lokalitetens størrelse. Dette, i kombinasjon med en bedre tilstand på røsslyngen (gjørne gjennom sviing som skjøtelsesmetode) samt fjerning av sitkagran, vil kunne høyne verdien på sikt.

Skjøtselsplan

DATO skjøtselsplan: 22.10.2013

UTFORMET AV: Maja S. Kvalvik

FIRMA: Bioforsk Nord, Tjøtta

UTM : UTM33 0405629Ø, 7365946N

Gnr/bnr.: 19/1

AREAL (nåværende): 192 daa

AREAL etter evt.restaurering: -

Del av verneområde? Nei

Mål

Hovedmål for lokaliteten:

- Bevare kystlyngheiene i god hevd gjennom fortsatt helårsbeite med gammel norsk sau.
- Holde landskapet åpent uten innslag av problem- eller fremmede arter.

Konkrete delmål:

- Opprettholde andelen røsslyng i kystlyngheia.
- Forhindre/reducere gjengroing med lauv- og bartrær.
- Fremmede arter som representerer høy risiko for stedegent biologisk mangfold skal være fraværende (inkl. sitkagran og buskfuru).
- Arealet av kystlynghei skal være på dagens nivå eller mer.
- Unngå inngrep i form av dreneringer eller utfyllinger.

Ev. spesifikke mål for delområde(r):

- Bedre hevd av røsslyng gjennom lyngsviing. Dette skal øke andelen røsslyng i pioner (0-6 år) og byggefase (6-15 år) og minske andelen røsslyng i moden (15-25 år) og degenererende fase (25-50 år).

Tilstandsmål arter:

- Bedre hevd av røsslyngen slik at det skapes en bestand med planter i ulike utviklingsstadier.
- Gjengroingsarten einer skal helst være så godt som fraværende i lokaliteten.

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

- Det er sterkt anbefalt at problem-/fremmedarter som sitkagran (og evt. buskfuru) fjernes fra lokaliteten. Dette gjelder også spredte lauvtrær i lokaliteten.

Aktuelle tiltak

	Prioritering (år)	Ant daa og kostnad
<p>Generelle tiltak:</p> <p>Helårsbeite med gammelnorsk sau. Beitetrykket kan økes noe. Vurdering av beitetrykket (tilgang på ung røsslyng, grasrikt vår- og sommerbeite og tråkkskader) må vurderes jevnlig.</p> <p>I øvrig henvis til del A. i skjøtelsesplanen.</p>	Årlig	192 daa. Kostnader: Arbeidstid. Transport og tilsyn av dyr.
<p>Aktuelle restaureringstiltak, utover de generelle:</p> <p>Sviing. Røsslyngheia er helt avhengig av skjøtsel for å opprettholde sin verdi. Røsslyngplanten taper beiteverdi når den blir gammel og forvedet og det anbefales derfor at den fornyes regelmessig gjennom sviing, normalt når den har nådd en alder på 20-25 år. Sviing anbefales på de nordligste dellokalitetene og på Trøholmen i sør. Den sørvestlige dellokaliteten er for skinn for å svies. Sviing skal ses sammen med retningslinjer for sviing i vedlegg 4. Grunneier ønsker lyngsviingkurs før sviing kan settes i gang som skjøtselstiltak.</p> <p>Etter sviing vil sviflatene ofte bli ekstra populære beiteområder, og beitetrykket på sviflatene bli så hardt at det hindrer regenerering av ny røsslyng. Det er derfor viktig å følge med på beitetrykket og eventuelt sette inn tiltak som å redusere antall beitedyr, øke mengde tilskuddsfôr vinter og vår, og/eller øke sviarealene.</p> <p>Fjerning av problem- og fremmedearter. Det er viktig at de små sitkaplantene som i dag har spredt seg inn i de åpne områdene i nord fjernes. Dette gjelder også eventuell buskfuru. Sitkagran vil fungere fint som ly for sau, men er en fremmed art, opprinnelig fra Nord-Amerika, som er vurdert med «Svært høy risiko» på Artsdatabankens sin svarteliste (Gederaas et al. 2012). Får sitkagrana vokse uforstyrret vil den raskt kunne spre seg på grunn av stor frøproduksjon allerede i tidlig alder. Det</p>	<p>Fra 2014 og fremover ved behov og kapasitet.</p> <p>Fra 2014 og fremover ved behov og kapasitet.</p>	<p>Ca. 140 daa, avhengig av svi-barheten i områdene. Kostnader: Arbeidstid. Sviutstyr, som gassbrenner og evt. brannviftere. Evt. kostnader ifm med svikurs.</p> <p>Areal avhengig av tiltaksomfang. Kostnader: Arbeidstid, utstyr som motorsag og ryddesag.</p>

<p>naturlige artsmangfoldet påvirkes betydelig av sitkagran, med svært dårlig utviklet bunnvegetasjon grunnet liten lystilgang på bakkenivå og forsurenet jordsmonn. For ikke å true de åpne og nasjonalt sjeldne kystlyngheiområdene, er det derfor sterkt anbefalt at fremmede arter som sitkagran samt buskfuru fjernes helt fra øya, eller at en har nøye oversikt over utbredelsen av dagens plantefelt for å kunne sette inn tiltak ved evt. spredning. Einerforekomstene anbefales også å reduseres, men dette vil kunne gjøres hvis sviing settes i gang som skjøtselstiltak.</p> <p>Rydding og tynning av lauvskog. Forekomst av bjørk-, rogn og andre lauvtrær anbefales å bli fjernet fra lokaliteten, og framtidig spredning av disse må holdes på et minimum. Større kvister og greiner samles i kvisthauger i utkanten av lokaliteten, ev. brennes.</p> <p>Utenfor lokaliteten er gjengroingen generelt langt framskreden, men det er viktig at utbredelsen av disse skogarealer ikke øker. Det er på sikt potensiale for verdisetting av lyngheia midt og sør på Svinøya, rett øst for veien og innmarksarealet, hvis det blir ryddet for skog. Her er mye røsslyng, men gjengroingsgraden for høy for verdisetting per i dag.</p>	<p>Ved behov</p>	<p>Areal avhengig av tiltaksomfang. Kostnader: Arbeidstid, utstyr som motorsag og ryddesag.</p>
--	------------------	---

Utstyrskrav: Utstyr i forbindelse med sinking og transport. Sviutstyr (gassbrenner, evt. brannvifter). Ryddesag og/eller motorsag for fjerning av småplanter, busker og trær av lauv- og bartrær.

Oppfølging

Skjøtselsplanen skal evalueres innen: 5 år

Behov for registrering av spesifikke artsgrupper: -

Tilskudd søkt år: -

søkt til: -

Tilskudd tildelt år: -

tildelt fra: -

Skjøtselsavtale parter:

Skjøtselsavtale ikke inngått.

Ansvar

Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen:

Grunneier Trond Ingvar Tønder har ansvar for tiltak på Svinøya.

Fylkesmannen i Nordland v/miljøvernavdelinga har ansvaret for oppfølging og veiledning i tråd med handlingsplan for kystlynghei.

Kilder

Bush, C. R. (1984). Mitt opphav. I: *Lurøyboka -84. Årbok for Lurøy*, s. 32-41. Lurøy kulturstyre: Lofotboka, Værøy.

Direktoratet for naturforvaltning. (2007). Kartlegging av naturtyper - Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13 2.utgave 2006 (oppdatert 2007).

Direktoratet for naturforvaltning. (2012). Faggrunnlag for kystlynghei. DN-rapport.

Fremstad, E. (1997). Vegetasjonstyper i Norge. - *NINA temahefte 12*: 279.

Gederaas, L., Moen, T. L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. r. (2012). Fremmede arter i Norge - med norsk svarteliste 2012. Artsdatabanken, Trondheim.

Halvorsen, R. et al. 2009. Naturtyper i Norge (NiN) versjon 1.0.0. - www.artsdatabanken.no (2009 09 30)

Jordal, J. B. (2012). Kystlynghei - verdisseting. (Faktaark for Kystlynghei utformet av John Bjarne Jordal, 15.02.2012).

Kvamme, M., Kaland, P. E. & Nordenhaug, A. (2009). «Gi oss i dag vårt daglige brød», bruk og produkter fra kystlyngheiene. *Naturen*, 2 (133): 76-85.

Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M. (1999). *Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker*: Landbruksforlaget.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.

Vedlegg

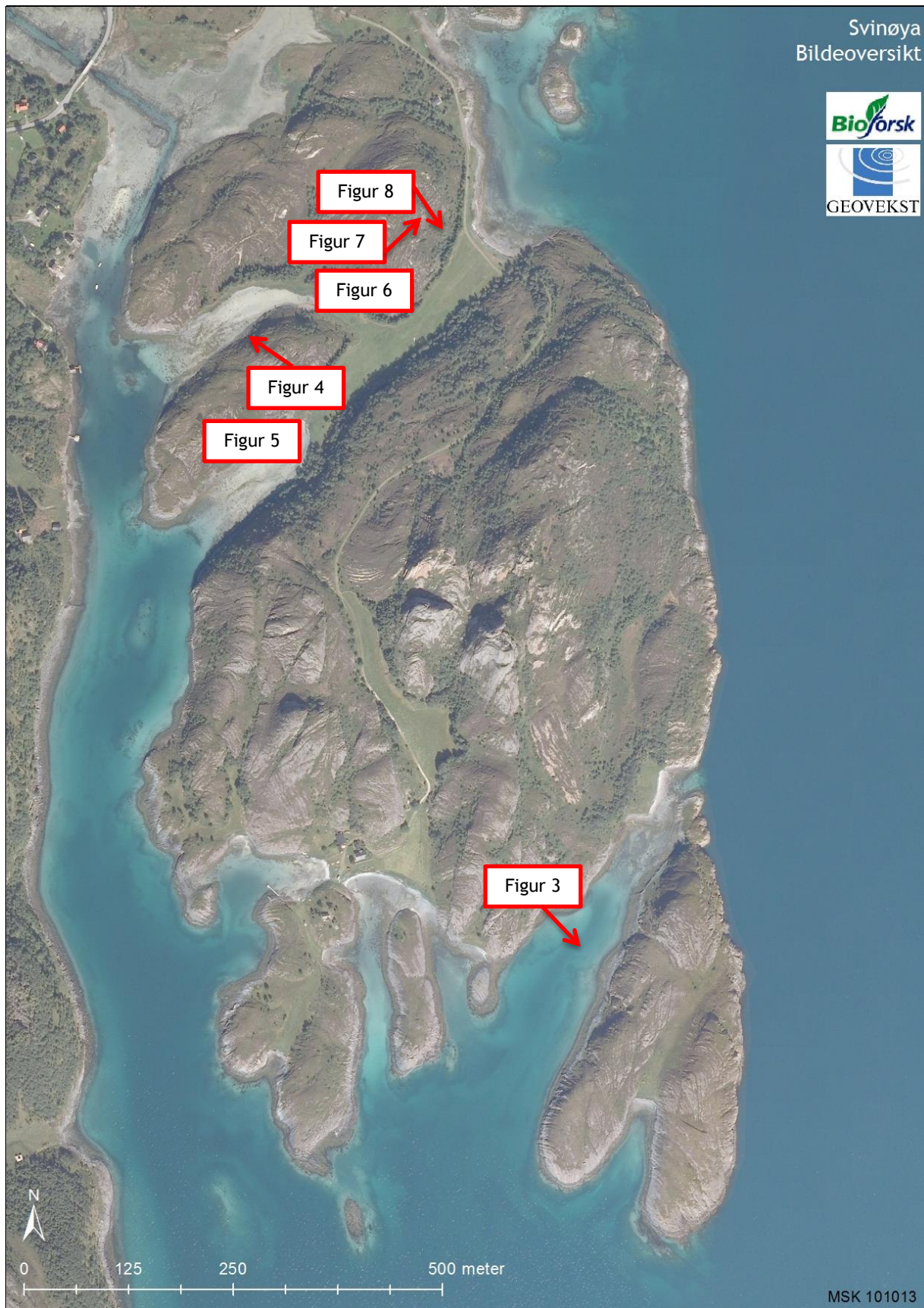
Nr	Emne
1	Ortofoto/kart
2	Bilder
3	Artsliste
4	Sviing som skjøtselsmetode, inkl. retningslinjer for sviing

VEDLEGG 1 - Ortofoto / kart

Figur 1. Ortofoto viser de fire delområdene som utgjør lokaliteten «Svinøya» samt beiteområdet.

VEDLEGG 2 - Bilder

Figur 2. Rutene på ortofoto viser posisjon og evt. retning for de bilder som presenteres i skjøtelsesplanen. Ruter der retning ikke er illustrert med pil viser nærbilde på vegetasjon.

Figur 3. I bakgrunnen ses Trøholmen, sannsynligvis et av de åpne og mest intakte lyngheiene i beiteområdet tilknyttet Svinøya. I forgrunnen ses eksempel på de typiske skrinne toppene som finnes midt på Svinøya, og som ikke er vurdert som verdifulle. Foto: Maja S. Kvalvik.

Figur 4. Bilde viser et utsnitt av de to delområdene i nord. Bilde er tatt fra den sørlige av de to delområdene, i retning nord. I forgrunnen ses noe av vegetasjonen i den sørlige delen, og bak sitkagranfeltet er det nordligste av de to områdene. Foto: Maja S. Kvalvik.

Figur 5. Bilde er tatt i den sørlige av de to nordligste delområdene, og viser et område der krekling kodominerer sammen med røsslyng. Andre arter er molte og blokkebær. Foto: Maja S. Kvalvik.

Figur 6. Bilde er tatt i den nordligste av delområdene, og viser en del av lokaliteten der røsslyng klart dominerer. Andre arter er krekling, einer, blokkebær, noen små lauvtrær av bjørk og rogn samt noen sitkapanter som har spredd seg inn i lokaliteten. Foto: Maja S. Kvalvik.

Figur 7. På toppen av knausene i de nordligste delområdene finnes en småmosaikk mellom lynghei og fastmattemyrer. Foto: Maja S. Kvalvik.

Figur 8. Bildet er tatt i det nordligste av de tre delområdene, i retning sør/sørøst. I forgrunnen ses noe av de bjørketrærne som står spredt i lokaliteten, samt toppen av de sitkagranene som står i utkanten av lokaliteten. I bakgrunnen ses midtre del av Svinøya, med nokså framskreden gjengroing. Dette område er ikke inkludert i kystlyngheilokaliteten. Foto: Maja S. Kvalvik.

VEDLEGG 3 - Artsliste

(ikke fullstendig)

Blokkebær - *Vaccinium uliginosum*
Blåbær - *Vaccinium myrtillus*
Dunbjørk - *Betula pubescens*
Einer - *Juniperus communis*
Engfrytle - *Luzula multiflora multiflora*
Flekkmarihånd - *Dactylorhiza maculata*
Krekling - *Empetrum nigrum*
Molte - *Rubus chamaemorus*
Rogn - *Sorbus aucuparia*
Rypebær - *Arctostaphylos alpinus*
Røsslyng - *Calluna vulgaris*
Sitkagran - *Picea stchensis*
Skrubbebær - *Chamaepericlymenum suecicum*
Stormarimjelle - *Melampyrum pratense*
Tyttebær - *Vaccinium vitis-idaea*

VEDLEGG 4 - Sviing som skjøtselsmetode, inkl. retningslinjer for sviing

Lyngsviing som skjøtselsmetode - en kort introduksjon

Målet med lyngsviing er å forbedre beitet i lyngheier og sikre det biologiske mangfoldet. Røsslyngplanten taper beiteverdi når den blir gammel og forvedet og den bør derfor fornyes regelmessig gjennom sviing, normalt når den har nådd en alder på 15-25 år. I løpet av levetiden gjennomgår røsslyngen 4 faser, fra pionerfasen (0-6 år), byggefasen (6-15 år), moden fase (15-25 år) til degenererende fase (25 -50 år). I moden fase blir vedproduksjonen større enn bladproduksjonen. Det er nå sviing må til for å brenne bort den gamle forvedede røsslyngen og samtidig stimulere både nyspiring fra røttene og frøspiring fra frø lagret i jordsmonnet (Kvamme et al. 2009).

På Helgelandskysten og i Nord-Norge generelt vil røsslyngen vokse langsommere grunnet lave sommertemperaturer (Direktoratet for naturforvaltning 2012). Sammenlignet med Vestlandet er det derfor ikke behov for å brenne like ofte. Beitetrykk vil også påvirke og gi variasjoner i røsslyngens livssyklus. For svakt beitetrykk i en røsslynghei vil kunne gjøre at lyngen vokser hurtig, og gammel røsslyng vil tape beiteverdi. For sterkt beitetrykk vil kunne gjøre at røsslyngen blir utkonkurrert av gras, halvgras og urter.

Røsslyng er en brukbar beiteplante og det er de friske årsskudda, både langskudd og kortskudd, som hovedsakelig blir beitet. God beitetilgang i sommerhalvåret er viktig for at dyra skal ha god kondisjon når vinteren kommer. Det er først og fremst på vinteren at dyrene beiter på røsslyngen. Sviing av gammel røsslyng vil ved siden av å gi et bedre vinterbeite, bedre sommerbeitet ved at urter og gras vil utgjøre en større del av plantebestanden de første årene etter sviing. Både sviing og rydding er gode tiltak for bedring av beitekvaliteten sommerstid, i stedet for grøfting og planering i verdifulle lyngheiområder.

Det er viktig at lyngheiene beites etter sviing slik at trær og andre uønskede planter ikke etablerer seg i sviflatene. Det viktigste beitedyret i lyngheiene er utegangersauen som spiser av røsslyngen om vinteren. Helårs utegangersau foretrekker gras og urter om sommeren, mens om vinteren er det viktig med tilstrekkelige arealer med røsslynghei. En vedlikeholdt lyngheimosaikk gir den høyest mulige biodiversiteten hos kystlyngheiene og det beste beitet for helårs utegangersau. Brannflatene må ha begrenset størrelse for at en skal oppnå denne mosaikken. Dette er også viktig fordi store brannflater vil ta livet av mus, insekter og andre dyreslag som ikke klarer å flykte ut av brannfeltet eller ned under bakken. Med en småskala mosaikk vil også innvandringen av planter og dyr gå hurtigere til de nysvidde, mer næringsrike, feltene. Det er likevel viktig å ta hensyn til sviing i områder med svært mye gammel røsslyng (store gamle røsslyngstammer mer eller mindre uten blad). I disse kan sviflatene utøkes noe for å forhindre at beitetrykket blir for stort på små sviflater i etterkant av sviing, da det vil spire mye ung og fristende røsslyng. Det er avgjørende å nøye følge med beitetrykket etter sviing, for å unngå at sauen beiter for mye slik at de unge røsslyngskuddene ikke rekker å etablere seg.

På Helgeland blir ikke røsslyngplantene like store sammenlignet med på Vestlandet, og andelen brennbar ved i de gamle plantene er ikke like høy. Det kan derfor oppleves som om det er vanskelig å få fyr på lyngheiene her i nord. I gras- og urterike heiområdene er det også en mindre andel røsslyng, og et sammenhengende brennbart vegetasjonsdekke er derfor mer sjeldent. Det er avgjørende at lyngbuskene over jorda er tørre nok for å få fyr, og at jordoverflaten er tørr nok for at mosedekket skal brenne. Det er derfor bra hvis man utfører sviing etter noen dager med vind. I gamle dager sa man at det skulle ha blåst nordavind i minst tre dager før lyngsviing (Norderhaug et al. 1999). Sviingen foretas best i vintermånedene februar og mars, men er det mye snø kan det utsettes til begynnelsen av april. Ved barfrost i november, desember og januar kan sviing foretas også i disse månedene. Det er også mulig å svi sein høst. Vær oppmerksom på hekkende fugl og gjeldende regler for åpen brenning (se

Retningslinjer for sviing lenger ned). For å ha kontroll over brannen er det viktig at det er tørt i jordbunnen, eller at den er våt, slik at ikke jorda får for høy temperatur og ilden sprer seg ukontrollert. Frossen eller våt jordbunn vil også hindre at humusen med frøbanken vil brenne opp.

På selve dagen for sviing er det fint hvis vinden er jevn og stabil og av passe styrke. Svak vind vil gjøre at lynnen brenner dårlig, og svak vind skifter lett retning. Vinden bør heller ikke være for sterk. Da flytter brannfronten seg så hurtig at brannen blir ufullstendig, en kan og lett miste kontroll på brannen. Tradisjonelt sa man at passe vind var laber bris. For å få slukket brannen må man før sviing planlegge å svi mot en naturlig avslutning i terrenget, for eksempel toppen av en haug, bart berg, myrområde eller sjø. Hvis ikke dette er mulig, bør man svi av små branngater i kantene og i enden før en svir av det store feltet.

Terrenget bestemmer hvor mange personer som trengs ved sviingen. En åpen mark uten naturlige grenser for brannen krever flere personer for å kontrollere flammene sammenlignet med avsviing av et nes ut mot sjøen der det kan holde med en eller to personer.

Retningslinjer for sviing

(redigert etter SNO-retningslinjer, gjeldende fra 2011)

Det formelle

- Det er kommunen som er myndighet vedr. åpen brenning. Åpen brenning er bare tillatt dersom kommunen har åpnet opp for dette gjennom «forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner». Sjekk om kommunen har åpnet opp for dette. I motsatt fall må det søkes dispensasjon for forbudet.
- Stedlig politi skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning.
- Brannvesenet skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning.
- Naboer og grunneiere skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning.
- Kontakte Statens Naturoppsyn (SNO) v/Runar Omnøy for å avklare forekomst av og behov for hensyn til fugl i området.
- Kontakt evt. også Norsk Ornitologisk Forening (NOF).

Planlegging

- Antatt svisyklus ligger generelt i Norge på omtrent 15 år, i Nord-Norge noe lenger. Men hvor ofte en bør svi samme delflate avhenger av røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing. Sjekk røsslyngtilstanden: gammel og grov røsslyng bør brennes, men regenereringa etter brann kan ta noen år og det er viktig å følge med på dette slik at ikke all røsslyng i området brennes før ny kommer tilbake. Vær oppmerksom på at planteproduksjonen er lav det første året etter sviing. Det er også viktig å huske på at der målsetningen er å bevare kystlynghei bør en i utgangspunktet ikke svi samme flate oftere en hvert tiende år. For hyppig lyngsviing fører til utvasking av plantenæringsstoffene.

- Planlegg godt hvor det skal brennes (se ortofoto figur 4 med anbefalte sviområder) - en mosaikkstruktur mellom brente og ubrente flater er å foretrekke. Sviing i lynghei bør skje i mosaikk med flater på maks 10-15 dekar for å få best mulig variasjon. I områder med svært mye gammel røsslyng (store gamle røsslyngstammer mer eller mindre uten blad) kan sviflatene utøkes noe for å forhindre at beitetrykket blir for stort på små sviflater i etterkant av sviing, da det vil spire mye ung røsslyng. Det er avgjørende å nøye følge med beitetrykket etter sviing, for å unngå at sauene beiter for mye slik at de unge røsslyngskuddene ikke rekker å etablere seg.
- Svi ikke to nabosviflater etter hverandre. Det anbefales å vente 3-5 år før en svir nabosviflaten. Vindstyrken og -retning vil imidlertid avgjøre hvor det er best å svi (vanligvis brenner man med vinden). Det viktigste er å få svidd! Dette betyr at man kan være noe fleksibel med den endelige avgjørelsen av hvilken sviflate som skal svis av, avhengig av tilgjengelighet av eventuelle naturlige avslutninger for flammene.
- Ha en plan for hvordan brannen skal slukkes. Finnes det naturlige avslutningslinjer (som stier, myrkanter, bart berg eller tjern) eller må det brennes branngater? Ei branngate bør ha en bredde på 5-6 meter. Branngater skapes ved å svi av flater samme år som sviinga eller året før. Svi branngatene i svak vind og om mulig mot vindretningen, slik at vegetasjonen brenner langsomt med relativt høy varme.
- Utstyr som trengs til sviing: gassbrenner/blåslampe for å få fyr, og brannslukkere. Brannslukkerne består av en metallplate montert på et langt skaft. Det anbefales å bruke de langskaftede skogbrannvisperne som brannvesenet bruker. Kontakt brannvesenet for lån eller kjøp av disse. Et godt alternativ er aluminiumspader på lange skaft. Flammene slukkes med brannvifte/aluminiumspade gjennom å «slå» på flammene slik at de kveles.
- Brenn alltid mens jorda er fuktig eller det er tele i jorda (seint høst til tidlig vår fram til senest 15. april). Senere må man søke spesielt om tillatelse (Fylkesmannen).
- Det bør vises særlig aktsomhet ved sviing på tynt jordsmonn av hensyn til fare for erosjon og skader på fjell.
- Busker av vanlige treslag på over en meter skal kappes og fjernes før eller etter sviing i områder som er viktig for beiting, biologisk mangfold eller friluftsliv.
- Ta hensyn til fugl. Brenning skal skje før hekketiden. Vær obs på at noen arter, for eksempel havørn, legger egg allerede i mars.
- Ta hensyn til fornminner og kulturminner. For å bevare kulturminner skal det ikke brennes helt inntil disse. Dette skjer for eksempel ved at det finryddes en sone på bakken på 1-3 meter rundt kulturminner før brenning.

Under brenning

- Bruk arbeidsklær av bomull eller ull, kraftige støvler, lue og arbeidshansker. Kunstfiber smelter lett.
- Begynn tidlig for å utnytte dagslyset! Det kan ta lang tid å få slukket brannen og en bør sette av hele dagen.

- Brenn bare under gunstige værforhold; laber bris er passe vindstyrke.
- Vanligvis brenner man med vinden. Vurderingen av hvilken retning flammene skal gå avhenger også av sviflatens topografi, fuktighet og branngater/naturlige grenser. Det kan være enklere å få lyngheta til å brenne i oppoverbakke. Men vær oppmerksom på at flammene sprer seg mye raskere oppover en bakke enn nedover. Flammene sprer seg også betydelig raskere med vinden enn mot vinden. Det er viktig å ha arealet under full kontroll, f. eks. at det er omringet av snø eller har naturlige eller skapte grenser/branngater. Ved usikkerhet er det bedre å tenne på øverst i terrenget og/eller brenne mot vinden. Det vanligste er likevel å la brannen følge vindretningen.
- Ha godt mannskap og slukkeutstyr (brannvifter, spader med lang skaft, snøskuffer etc.).
- Bruk gassbrenneren/blåselampen til å tenne på flere steder ved siden av hverandre slik at det hurtig danner seg en brannfront. Dette vil gi en mer fullstendig brenning, da den intense varmen fra brannfronten gjør at vegetasjonen tørker noe før den tar fyr.
- Da brannen er startet og brannfronten er skapt slukker man den brannfronten som brenner i feil retning, og følger etter på begge sider for å forhindre at brannfronten får utvikle seg mot sidene.
- Avgrensede sviflater (se figur 4) kan inneholde en del myrpartier og annet som ikke kan/må svis. Det viktigste er å fornye røsslyng og holde ned gjengroingsarter. Punktvis der det trengs. Dette gjelder spesielt i kuperte områder med fuktigere søkk mellom lyngtuene.
- Slukk omtrent to timer før det blir mørkt, og bruk tiden på å kontrollere at alt er under kontroll. Det er lettere å se røyk i dagslys.
- Ved slukking; vær bak flammene og slukk brannen fra kilden ved å «slå» på flammekilden slik at ilden kveles. Slukk brannen på bakketoppen. Da mister flammene noe av kraften og er lettere å slukke.
- Tar det fyr i maurtuer vær oppmerksom på at disse kan ulme i dagevis hvis man ikke svir av all vegetasjon/material som kan brenne.

Etter brenning

- Gå aldri fra et område hvor det fortsatt kommer røyk. Forsikre deg om at brannen er godt slukket. Brann i humusen vises ved at det kommer opp litt røyk fra bakken. Disse «underjordiske» brannene kan spres ukontrollert hvis man ikke forsikrer seg om å slukke ved å trampe på bakken.
- Ha nok beredskap ved behov for etterslukking.
- Stedlig politi skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet.
- Brannvesenet skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet.
- Naboer og grunneiere skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet.

- Fjern døde busker og kvister. Døde busker som står igjen etter sviing kan ellers forårsake jurbetennelse som en følge av stikk- og rispskader hos dyr som går på beite i disse områdene. Eventuelle busker og trær som ikke allerede er blitt fjernet før sviing anbefales også fjernet.
- Tegn inn på kart hvilke områder som er brent og når de er brent!
- Svidde felt bør sjekkes for uønsket oppslag av fremmede og problematiske arter og trær 2-4 år etter sviing, og eventuelle oppslag ryddes. Hvis oppslag av trær ikke blir nedbeitet kan en oppjustering av beitetrykket hjelpe.

Spesielle hensyn for Svinøya

Siden området har ikke blitt svidd før/i nyere tid må man samle erfaring i de første årene om:

- Hvordan sviing fungerer, f.eks. hvor det er skrint kan det være vanskelig å sette fyr på vegetasjonen og hvorvidt flammene kan gå videre uten å slukne med en gang.
- Hvor raskt regenererer røsslyngen og annen vegetasjon etter sviing.
- Hvor ofte man bør svi samme delflate. Dette er avhengig av røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing. Antatt syklus ligger mellom hvert 15. og 20. år.